

УДК 330.190.2 :631.6

**CREDIT RISKS OF A COMMERCIAL BANK: CAUSES
AND METHODS OF MANAGEMENT**
**КРЕДИТНІ РИЗИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА
МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ**

Shilo Zh.S. / Шило Ж.С.

к.е.н., доцентка/ k.e.n., as. prof.

National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Soborna, 11, 33028

Національний університет водного господарства та природокористування,

Рівне, Соборна, 11, 33028

Анотація. У статті розглянуто економічну сутність та особливості управління кредитними ризиками комерційно банку, визначені основні методи управління кредитним ризиком, наведені особливості стратегії управління кредитними ризиками в умовах економічних перетворень. Запропоновані напрями вдосконалення управління банківськими ризиками та реалізації цих заходів на практиці.

Ключові слова: кредитний ризик, комерційний банк, кредитування, стійкість банківської установи, достатність капіталу, управління банківськими активами.

Abstract. The article examines the economic essence and features of credit risk management for a commercial bank, defines the main methods of credit risk management, and provides features of the credit risk management strategy in the conditions of economic transformations. Suggested directions for improving bank risk management and implementing these measures in practice.

Key words: credit risk, commercial bank, lending, sustainability of a banking institution, capital adequacy, bank asset management.

Вступ. Сучасні банківські та кредитні операції є основним джерелом доходів для вітчизняних комерційних банків. Їх висока дохідність супроводжується підвищеним ризиком, тому вони залишаються найбільш ризиковою складовою банківського сектору. Саме тому, важливим аспектом у їх діяльності є ефективне управління ризиками, що передбачає як моніторинг так і мінімізацію їх рівня. Доцільно визнати, що ослаблення банківської системи України через посилення негативного впливу світової фінансової кризи певною мірою сприяло переоцінці банківських ризиків і зміни механізмів їх виявлення та мінімізації.

Найнебезпечнішим для банківської системи України є кредитний ризик, оскільки саме наслідником його реалізації стає значне погіршення активів банківських установ. Пояснюється це тим, що кредитний ризик займає домінуюче положення в системі банківських ризиків та є невід'ємною складовою сукупного банківського ризику. Не випадково, Базельський комітет назвав кредитний ризик основним видом фінансового ризику, з яким

стикаються фінансові установи у своїй діяльності.

Тому дослідження проблем та особливостей управління кредитними ризиками привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців і набуває певного теоретичного і практичного значення.

Питаннями визначення сутності та особливостей управління кредитними ризиками комерційно банку займалися такі вітчизняні науковці, як: О. Вовчак, В. Вітлінський, В. Галасюк, А. Єпіфанов, В. Міщенко, Л. Примостка, І. Сало, Л. Слобода та інші.

Основний текст. Науковцями наголошується, що кредитна діяльність комерційних банків є одним із основних джерел їх доходів і збитків, а кредитний ризик – головна проблема комерційних банків [2, с. 56].

Аналізуючи нормативні документи, можна виділити таке трактування терміну «кредитний ризик». У Положенні Національного банку України «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями» кредитний ризик трактується як «ризик невиконання позичальником зобов'язань за кредитними операціями банку, тобто ризик того, що сплата позичальником відсотків і основного боргу за кредитними операціями проводитиметься з відхиленнями від умов кредитної угоди або взагалі не проводитиметься» [1, с.28].

На наш погляд, кредитний ризик, це вірогідність того, що банк зазнає втрат через те, що вартість частини його активів, а саме кредитів, зменшується (повністю чи певною мірою).

Слід виділити причини виникнення кредитного ризику.

1. Це так зване спекулятивне банківське кредитування. За деякими оцінками 30-40% загального кредитного портфеля банків України займають позики надані для проведення спекулятивних операцій. Повернення цих позик можливе не за рахунок доходів компаній або індивідуальних осіб, а шляхом реалізації активів (землі, нерухомості) за вищою ціною. Однак, це можна здійснити лише за умови зростання економіки.

2. Нагромадженні валютні ризики, які реалізуються коли гривня девальвує. Внаслідок цих процесів доходи населення та компаній у національній валюті виявляються недостатніми для того, щоб обслуговувати кредити в іноземній валюті.

3. Криза довіри. Світова фінансова криза, яка розпочалася з іпотечної кризи в США та зачепила світові фондові ринки, в Україні проявилася у вигляді відпливу капіталів іноземних інвесторів. Це погіршило ліквідність банків, які використовували іноземні залучені кошти.

4. Принцип «доміно». Глибока спеціалізація сучасного бізнесу призводить до залежності від багатьох постачальників і споживачів. Фінансова неспроможність одного з них підвищує кредитний ризик усіх учасників процесу.

5. Скорочення попиту. Наслідком фінансово-економічної кризи є згортання виробництва, зменшення рівня зарплат і доходів, що в свою чергу, призводить до зменшення попиту. Разом з тим, знижається рівень рентабельності бізнесу, погіршується можливість обслуговування поточної заборгованості. Безумовно, це призводить до посилення кредитного ризику.

Впливають на кредитні ризики і мікроекономічні фактори. Це, передусім,

Не виникає сумніву, що сьогодні питання оцінки кредитних ризиків, пошук найбільш дієвих засобів їх мінімізації як на рівні окремих банківських установ, так і банківської системи в цілому постає доволі гостро. Тобто для кожної банківської установи першочергового значення набуває побудова ефективної системи управління кредитними ризиками [3, с.125].

До основних методів управління кредитним ризиком належать:

1. Політика управління ризиками. Вона має передбачати заходи щодо подолання негативних ситуацій спрямованих на пом'якшення наслідків тих із них, які неможливо передбачити повністю. Кредитний комітет банку повинен розглядати тільки ті кредитні заявки, які відповідають політиці управління ризиками, що були сформованими у конкретні банківській установі.

2. Рекомендації, що регламентують процедуру укладення кредитної угоди. Вони мають визначити склад документації, які супроводжують кредитну заявку; передбачати комплексний аналіз кредитоспроможності позичальників, їх класифікацію за надійністю, що базується на кредитній історії, стані банківських рахунків і зобов'язань, тощо.

3. Внутрішня система банківських лімітів. Вони забезпечують диверсифікацію кредитного портфеля за різноманітними факторами (термінами, сферами економічної діяльності, суб'єктами кредитування, видами кредитів, територіями). Необхідно також визначити ліміти за кредитами для виконання нормативів банківської діяльності.

4. Інформація про кредитний ризик і використання системи його оцінки, що передбачає:

- розробку системи кількісних і якісних показників за істотними факторами ризику;
- визначення оптимальних і критичних значень для кожного фактора кредитного ризику, зокрема, і загалом;

- розробку стандартів банку щодо якості кредитів і дотримання вимог установлених регулюючими органами;
- класифікація наданих кредитів за ступенем ризику.

5. Система моніторингу кредитного ризику в режимі реального часу із застосуванням спеціальних комп'ютерних процесу обліку та аналізу даних.

Аналіз сучасних проблем, які виникають у кредитній діяльності комерційних банківських установ дозволяє об'єктивно охарактеризувати недоліки, які мають місце та визначити сутність проблеми у реалізації стратегічного управління кредитними ризиками.

Підсумовуючи зазначимо, що стратегія управління кредитними ризиками має задовольняти двом основним вимогам:

- 1) по-перше, бути однією з складових ризикової політики (стратегії) банку, зорієнтованої на оцінку інтегрального ризику, яким він обтяжений;
- 2) по-друге, відповідати цілям кредитної політики, в межах якої реалізується стратегія управління кредитними ризиками банку.

Висновки. Проведене дослідження економічної природи кредитних ризиків, виявлення їх особливостей та причин, що обумовлюють кредитні ризики, переконують у необхідності формування у кожній банківській установі дієвої системи управління банківськими ризиками та застосування заходів її реалізації: формування політики управління ризиками, удосконалення вимог до позорості структури власників банків та процедури укладення кредитних угод, посилення контролю за операціями банків з кредитування пов'язаних осіб, розробки внутрішньогосподарської системи банківських лімітів, визначення системи показників щодо оцінки кредитного ризику, створення системи його моніторингу, впровадження сучасного інструментарію оцінки ризиків з врахуванням міжнародних стандартів тощо.

Література:

1. Петрук О. М. Банківська справа: навч. посіб. К.: Кондор, 2004. 461 с.
2. Джулай І. А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf#page=224.
3. Коваленко В. В. Обґрунтування підходів і показників оцінки кредитного ризику. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. Суми: Мрія–1 ЛТД; УАБС, 2018. С. 65–72.
4. Сидельникова Л. П. Податкова система: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2013.

Стаття відправлена: 18.02.2023 р.

© Шило Ж.С.